

K. Eidukonis: „Lietuvai būtinas popandeminis ekonominio atsigavimo planas“

Justina MIKELIŪNAITĖ

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės ekonominio bendradarbiavimo komisijos tikslas – subūrus užsienio šalyse ir Lietuvoje gyvenančius ekspertus prisidėti prie Lietuvos ekonomikos augimo ir gerovės didinimo. Naujasis komisijos pirmininkas Kęstutis Eidukonis tikisi, kad šios pareigos leis plačiau paskleisti savo idėjas ir paskatinti Lietuvą išnaudoti jos didžiules galimybes. Su K. Eidukoniu kalbamės apie komisijos tikslus, popandeminę viziją Lietuvai ir pokyčių svarbą.

Komisijos pirmininku K. Eidukonis paskirtas atsistatydinus ankstesniam jos vadovui Rimvydui Baltaduoniui. Naujasis pirmininkas yra JAV lietuvių bendruomenės atstovas, buvęs Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos narys. K. Eidukonis – buvęs kariškis, JAV atsargos pulkininkas leitenantas, kuris tarnybą atliko Vokietijoje, Vietname ir Panamoje, tarnaudamas ėjo visų rūšių pareigas. Baigęs karinę tarnybą, išbandė save versle – importavo automobilius iš JAV į Lietuvą, iš Rusijos per Lietuvą į Skandinaviją importavo metalus. Būdamas verslo konsultantu plėtros ir apyvartos didinimo klausimais dirbo su daugiau nei 500 smulkių ir vidutinių įmonių, kurių metinės pajamos siekė nuo 500 tūkst. iki 60 mln. JAV dolerių. Taip pat jis skaito paskaitas universitetuose, vadovavo elektroniniam žurnalui *VilNews.com*.

Vokietijoje gimęs, JAV augęs išėivis patarimų negaili ne tik verslo atstovams, bet ir valdžiai. Savo siūlymus, kaip mažinti emigraciją, auginti ekonomiką, pritraukti investicijų ir sukurti stiprią, skaidrią, klestinčią šalį, kurioje gyventų daugiau nei 4

mln. lietuvių, jis rašė straipsniuose, pasakojo interviu ir išsakė įvairiuose susitikimuose. Nors kol kas ryškių pokyčių nėra, K. Eidukonis tikisi, kad būdamas Ekonominio bendradarbiavimo komisijos pirmininku galės lengviau prisibelsti į valdžios duris, plačiau paskleisti savo idėjas, suburti bendradarbiauti daugiau organizacijų ir įkvėpti pokyčiams.

Pasikeitė ne tik pirmininkas, bet ir komisijos sudėtis, kuri iš esmės atsinaujino. Šiuo metu, be pirmininko, ją sudaro 15 narių. Pusė jų yra užsienio lietuviai, kita pusė – gyvenantys Lietuvoje. Ekonominiu bendradarbiavimu rūpinasi Amerikoje gyvenantys lietuviai: Lietuvos garbės konsulas JAV, visuomeninis Baltųjų rūmų patarėjas, gydytojas dr. Jonas Prunskis, Lietuvos garbės konsulė JAV, tarptautinio verslo konsultantė Ingrida Bublys, buvęs vienos didžiausių pasaulyje logistikos kompanijų „DB Schenker“ viceprezidentas Romas Simanauskas, finansų analitikė (aktuarė) Rasa McKean, filosofijos ir politikos mokslų magistrė, dokumentinio kino kūrėja Rima Žiūraitis, kompanijos „Zacks Investment Research“ viceprezidentė Aušra Tallat-Kelpša, Belgijoje įsikūręs rinkodaros ir projektų valdymo profesionalas Laurynas Gerikas, aktyvus Australijos lietuvių bendruomenės narys, buvęs LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos narys, psichologas Henrikas Antanaitis. Prie komisijos prisijungė ir įvairių Lietuvoje veikiančių organizacijų atstovai – buvęs Lietuvos banko vadovas, buvęs ambasadorius Romualdas Visokavičius, ekonomistė dėstytoja Birutė Visokavičienė, Vilniaus „Bočių“ draugijos vadovė Vilija Tūrienė, verslininkas Gintaras Aučnikas, verslininkas Arūnas Kriaučiūnas, energetikos ekspertas Rimantas Zabarauskas, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ generalinis sekretorius Ričardas Garuolis. K. Eidukonis yra atviras pasiūlymams, ką dar vertėtų pakviesti ar kas norėtų prisijungti prie komisijos darbo.

Naujosios sudėties komisija dėl nuotolio ir pandemijos diktuojamų sąlygų posėdžiauja nuotoliniu būdu. Taip pat komisijos nariai jau ne kartą dalyvavo įvairiuose pasitarimuose su nevyriausybinėmis organizacijomis, Klaipėdos LEZ, Laisvosios rinkos institutu, SEB banku, universitetais, profsąjungomis, verslininkų organizacijomis.

JAV lietuvių bendruomenės tarybos posėdyje. Asmeninio archyvo nuotr.

Esate paskirtas Ekonominio bendradarbiavimo komisijos pirmininku. Šias pareigas pradėjote eiti ypatingu metu - per pandemiją. Kokių naujų iššūkių tokia situacija kelia ir kokias galimybes atveria pasaulio lietuvių bendruomenei prisidėti prie Lietuvos ekonominės gerovės? Ką norite nuveikti?

Mūsų komisijos darbas yra bendradarbiauti su Lietuva ir pasidalinti ekspertinėmis išvalgomis bei kartu sukurti strateginį *popandeminį* ekonomikos planą. Ekonominių reformų būtinybės temas pradėjau kelti dar prieš pandemiją. Kaip buvęs karininkas ir žvalgybininkas, esu sukaupęs nemažai patirties ir turiu kitoki matymo kampą.

Tai, kad milijonas lietuvių išvažiavo iš Lietuvos, yra ne problema, o simptomas. Problema – tai, kad Lietuvoje nėra sudarytos sąlygos kurti gerai apmokamas darbo vietas. Kai amerikiečių verslininkų pasiteirauju, kodėl jie atidaro įmones Lietuvoje, gaunu atsakymą, kad lietuviai yra labai darbštūs, protingi, puikiai moka anglų kalbą ir gerai bei pigiai dirba. Kaip buvęs verslo konsultantas suprantu, kad pigią prekę ne visi deramai įvertina.

Kai konsultuoju Lietuvoje nemokamai, mano patarimų ne visuomet klausomasi, o kai konsultuodavau už 250 dolerių per valandą, visi klausydavo, patys kompanijų savininkai lakstydavo iš paskos, laukdami, kokį „perlą“ jiems numesiu. Formuodama šalies įvaizdį, valstybė turėti pabrėžti, kad esame kraštas, kuriame stebuklingi darbininkai, bet jie nedirba už dyką. Reikia pakeisti požiūrį – tai rinkodaros klausimas.

Kaip ekonominio bendradarbiavimo komisija gali prisidėti prie to požiūrio keitimo, kad Lietuva taptų patraukli užsienio verslams ne tik kaip pigios darbo jėgos šalis?

Esu daug dirbęs su Anglija, Airija. Ten įmonės keliasi dėl 12 proc. pajamų mokesčio. Norėčiau pasiūlyti Lietuvai sumažinti pajamų mokestį iki 10 proc. Tuomet verslas čia kraustytųsi ne dėl pigios darbo jėgos, o dėl patrauklių mokesčių. Sutaupytus pinigus darbdaviai galėtų skirti atlyginimų didinimui. Svarbu auginti ekonomiką, kad kiltų atlyginimai ir galėtų sugrįžti didelė dalis emigrantų, užuot importavus pigesnius darbininkus iš Baltarusijos, Ukrainos ir kitų šalių – tai savižudiška politika. Neabejoju, kad jei atlyginimai Lietuvoje būtų tokie pat kaip Vokietijoje ar Skandinavijoje, didžioji dalis ekonominių emigrantų grįžtų.

Dar viena didelė bėda Lietuvoje – nepastovumas. Pasikeitus vyriausybėms, dažnai keičiasi ir mokesčių politika, vis kalbama apie naujus mokesčius.

Mūsų užduotis yra padėti Lietuvai. Nesiekiame sukurti plano patys, norime, kad šiame procese dalyvautų ir valdžia. Užmezgėme santykius su Prezidentūra, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, kai kuriais Seimo nariais. Tačiau susidaro įspūdis, kad visi dar turi kitų rūpesčių ir neskiria per daug dėmesio ekonomikai. O dabar atsirado ypatinga proga, kurią reikia išnaudoti. Kai tik pandemija baigsis, reikia veikti – turėti paruoštą ekonominio atsigavimo planą ir iškart pradėti jį vykdyti.

Ekonomikos stiprinimas – sudėtingas dalykas, nes viskas tarpusavyje susiję. Jei nori mažinti mokesčius, reikia mažinti ir valdžios išlaidas. Jei nori kelti algas ir viešajame sektoriuje, reikia atsikratyti nenaudingų darbuotojų, vykdančių perteklines funkcijas ar neturinčių ką veikti darbo vietoje. Tačiau, kad sumažinus valdžios aparatą atleisti tarnautojai turėtų kur eiti, svarbu sukurti daugiau darbo vietų privačiame sektoriuje. Taip pat būtų galima gražius, brangius pastatus senamiestyje, kuriuose dabar įsikūrusios įvairios valdžios institucijos, paversti į viešbučius ar butus ir iš jų uždirbti, o valstybines įstaigas perkelti už miesto.

Pastebiu, kad yra tarsi trys Lietuvos – dideli miestai, kaimas ir išeivija. Kai kurioms užsienio valstybėms, turinčioms savų politinių interesų, labai naudinga mus ne vienyti, o skaldyti, priešinti miestą ir kaimą, lietuvius Lietuvoje ir išvykusius. Skaldymo politiką reikia ignoruoti, susivienyti, kad visos tos Lietuvos dirbtų bendram tikslui. Mano nuomone, PLB svarbus ir kilnus tikslas būtų rūpintis ne tik išeivijos reikalais, bet visa Lietuva. Reikia jungtis ir dirbti kartu.

Tačiau šiuos siūlymus esate viešinęs savo straipsniuose ir anksčiau. Šiomis temomis rašėte prieš penkerius metus, patarimų negailėjote ir vėliau. Ar matote progresą, ar įsiklausoma į šias idėjas?

Nesvarbu, kas prisiims garbės laurus, svarbu, kad idėjos būtų įgyvendintos. Pastebėjau, kad kai kuriais klausimais, pavyzdžiui, apie nekilnojamąjį turtą, kur dirba valdininkai, anksčiau nekalbėta, o po keleto metų atsirado diskusijos apie iškelimo galimybę ir turto apmokestinimą.

Man teko dirbti Panamoje, statant Panamos Respubliką ant kojų. Tai vyko tuo pačiu metu, kai Lietuva išsikovojo nepriklausomybę. Šalis turėjo laisvos ekonomikos patirties ir labai greitai susitvarkė. Panamoje, kur gyvena 3,5 mln. gyventojų, veikia daugiau nei 200 užsienio bankų. Vidurinė klasė yra pati didžiausia visoje Centrinėje Amerikoje. Iš Panamos niekas nebėga, JAV pensininkai dažnai kraustosi ten gyventi.

Apdovanojimo įteikimas Panamoje. Asmeninio archyvo nuotr.

Galimybių iki kaklo yra ir Lietuvoje, tik reikia mokėti jas išnaudoti. Kai dirbau Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijoje su dr. J. Prunskiu ne kartą raginame sudaryti palankias sąlygas pritraukti daugiau investicijų iš JAV. Esu konsultavęs apie 10 bendrovių Lietuvoje, konsultuoju ir privačiai, padedu žmonėms patekti į JAV rinką. Europoje mokesčiai visur aukšti, žmonės įpratę 50-60 proc. atiduoti valstybei, kad jie vėliau šias lėšas persikirstytų. Dar pridėkime PVM, pajamų mokestį ir iš 100 eurų valstybei atitenka 80. Taip pat smaugiamas smulkusis verslas, mokesčių inspekcija prisistato net dar nieko neuždirbus.

Žiauru, kad tokią didelę pajamų dalį reikia atiduoti valstybei. Neseniai kalbėjomės su profsąjungos atstovais. Jiems labai patiko mano siūlymas darbuotojams mokėti

ne tik fiksuotą atlyginimą, bet ir priemokas už gerą darbą, iš anksto sutarus priedų dydį ir rezultatų vertinimo kriterijus, pagal kuriuos jie bus skiriami. Geriausia darbuotojus vertinti kas mėnesį. Tokia sistema labiau motyvuoja stengtis ir parodo konkretaus darbuotojo sukuriamą vertę įmonei. Dar vienas JAV populiarus būdas didinti darbuotojų suinteresuotumą, kad įmonei sektųsi, – suteikti jiems galimybę įsigyti kompanijos akcijų.

Tačiau Lietuvoje, ypač vyresniosios kartos verslininkams, neretai būdingas sovietinis mąstymas, kai savininkas jaučiasi valdovu, negerbia savo komandos, o besiskundžiantiems vis primena, kad už durų į jų vietą eilė laukia. Toks mentalitetas kenkia įmonei, valstybei, žmonėms. Daug emigrantų būtent dėl tokio požiūrio į žmogų, į darbuotoją ir išvyko. Turiu pripažinti, kad tokį elgesį, nesiskaitymą su tarnautojais, mačiau ir Seime. Manymas, kad aš viską žinau, jūs žiopliai, o mes viską žinome geriau ir parodysime, kaip reikia daryti, gajus tarp valdininkų ne tik Lietuvoje.

Jūsų veikla PLB, komisijoje, JAV lietuvių bendruomenėje yra savanoriška, visuomeninė. Kodėl jums svarbu tai daryti, padėti, konsultuoti?

Esu dirbęs su daugybe turtingų žmonių, kurie pinigų neužsidirbo, o paveldėjo ar gavo kitais būdais. Dauguma jų labai nelaimingi, nes neturi ko siekti. Dažnai jų gyvenime atsiranda įvairių priklausomybių. Svarbu gyvenime turėti ne šiaip tikslą, bet kilnų tikslą.

Pirmą kartą į Lietuvą vykau 1991 m. Atvykęs pradėjau dirbti su valdžia, konsultuoti. Tie laikai buvo žiaurūs – privatizavimas, vagystės, apgavystės. Labai nusivyliau, bet vėliau vėl grįžau. Nutariau, kad reikia padėti, nes lietuviai darbštūs, geri, man prie širdies, pats esu lietuvių kilmės. Dievas man davė dovaną eiti įdomias pareigas kariuomenėje, vėliau 10 metų buvau verslo konsultantas, dirbau su 570 įmonių. Neseniai gavau pasiūlymą būti generaliniu direktoriumi Vokietijoje už šešiaženklę metinę algą, bet atsisakiau, nes renkuosi dirbti tai, ką pats noriu.

Į pensiją esu išėjęs 7 kartus. Ilgiausiai išsėdėjau 3 mėnesius. Noriu padėti. Noriu savo patirtimi ir ekonomikos žiniomis pasidalinti su Lietuva, kur aš visa tai nusinešiu? Matau, kad Lietuva turi galimybių, ji gali pirmauti. Jaunimas yra protingas, malonu dirbti su jaunais žmonėmis. Ne tik didelei daliai visuomenės, bet kartais ir valdžios atstovams, ypač sovietinio kirpimo, trūksta ekonomikos

žinių. Pamištama, kad nėra nemokamos vakarienės – jei nemoki pats, vadinasi, sumokėjo kas nors kitas.

Rinkti ir paskirstyti mokesčius valstybei reikalingi papildomi resursai. Tad aš manau, kad būtų galima palikti didesnes pajamas gyventojams ir nereikės perskirstyti. Analizavau Singapūro, Airijos ir kitų šalių sėkmės priežastis. Lietuvą nuo jų skiria tik politika. Jei sukursime protingą mokesčių sistemą, pakeisime energetikos politiką, popandeminame pasaulyje Lietuvai atsivertų begalinės galimybės.

Ekspertų komisija turi ribotas galimybes daryti pokytį. Ar, norint realių rezultatų, pakanka tik patarti, skatinti, konsultuoti?

Taip, galime tik teikti siūlymus, bet jei sukursime gerą planą, ne kelių šimtų puslapių, kurių niekas neskaitys, bet trumpą, aišką, situacija gali pasikeisti. Žmonės noriai įsitraukia ir prisideda prie plano vykdymo tik tuomet, kai atsižvelgiama į visų nuomones ir iškeliamas aiškus tikslas bei numatomi reikalingi žingsniai jam pasiekti. Ekonomikos atsigavimo planas turėtų būti ne komisijos ar K. Eidukonio planas, o tautos. Svarbu, kad jis būtų aiškiai suprantamas. Nežinau, ar vyriausybė supranta tokio plano svarbą, bet turime palaikymą iš Prezidentūros, Užsienio reikalų ministerijos. Taip pat svarbus visuomenė spaudimas politikams.

LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos spaudos konferencija. 2018 m. LR Seimo kanceliarijos nuotr. (aut. Olga Posaškova)

Gal galėtumėte konkrečiau apibrėžti pagrindinius komisijos tikslus artimiausiems metams?

Tikslas yra turėti gerą strateginį *popandeminį* ekonominio atsigavimo planą, kurį suprastų ir vyriausybė, ir tauta, kuris pagerintų gyvenimą visiems. Anksčiau Lietuvoje praleisdavau 5-6 mėnesius per metus, su žmona turime butą Pilies gatvėje, mano uošvienė gyvena Kaišiadorių rajone, turiu daug pažįstamų Žemaitijoje, tad mačiau įvairias gyvenimo Lietuvoje puses.

Dabartiniame pasaulyje galima dirbti bet kurioje šalyje ir mokėti mokesčius Lietuvoje, jei būtų palankios sąlygos. Žmonės visuomet ieško, kur geriau, siekia sutaupyti. Smulkiam verslui ne visada apsimoka keltis į kitą valstybę, bet jei moki milijonus mokesčių, o brangiausias partneris valstybė (ji pasiima žymiai daugiau, nei uždirbi pelno ir sumoki darbuotojams), apsimoka ieškoti, kur patogiau dirbti.

Tad planas turėtų skatinti grįžti emigrantus, kurti verslą, palankią mokesčių sistemą, naujas darbo vietas, pritraukti investicijas?

Taip, Lietuvoje pilna talentų, išėivijoje jų dar daugiau. Jei jie grįžtų, būtų

nesustabdoma jėga. Gaila, kad valdžia nesupranta, kad *popandeminis* planas ir jo įgyvendinimas yra vienas svarbiausių dalykų, norint auginti ekonomiką ir vilioti ne pigia darbo jėga, o kitais privalumais. Svarbu taip keisti ekonomikos politiką, kad Lietuvoje palankiausiomis sąlygomis gyventų 4 mln. turtingų ir laimingų lietuvių, kad čia norėtų kurtis ir žmonės, ir verslai.

Minėjote, kad pirmą kartą į Lietuvą atvykote 1991, ar matote teigiamų pokyčių?

Progresas didžiulis, labai daug padaryta, skirtumas toks, kaip dienos ir nakties. Visgi palyginus su tuo, ką galėjome padaryti, daug nepadarėme, bet dar galime padaryti. Galimybės yra tokios geros, kad reikia tik jas išnaudoti, turėti gerą planą ir suprasti, jog pasiimti nors 10 proc. ko nors yra geriau, nei pasiimti 100 proc. nieko. O mūsų valdžia bando pasiimti kuo daugiau, nes biudžete skylė ir vis ieško, ką apmokestinti. Kai tokią situaciją stebi investuotojai, jie sako, kad geriau palauks, kol valdžia pagaliau apsispręs. Juk sudaromas ilgalaikis planas ir būtina žinoti mokesčių sistemą, o nauji mokesčiai, jų augimas suteikia nesaugumo, nestabilumo.

Savo straipsniuose taip pat dažnai minite Lietuvos, kaip šalies, marketingo silpnas puses ir vienybės trūkumą. Kaip dar prie Lietuvos vardo stiprinimo ir ekonominės gerovės gali prisidėti išeivija?

Išeivija prisideda labai daug. Pavyzdžiui, man kartais skambina su prašymu patekti į JAV rinką. Dažnai tai kainuoja milijonus, nes platintojas turi išimti kitą prekę, reklamuoti naują, turėti garantijas. Bet dabar internetas, virtualios paslaugos situaciją stipriai pakeitė.

Dar viena problema, apie kurią kol kas nedaug kas kalba garsiai, - auganti infliacija. JAV ji oficialiai siekia 5 proc., neoficialiai - 15-20 proc. Dėl jos nukentės vargingiausiai gyvenantys.

Per kokį laikotarpį ketinate paruošti popandeminį ekonomikos planą Lietuvai?

Mūsų komisijos kadencija tęsis dar metus. Pradėjome rašyti rekomendacijas. Norėčiau tą planą parengti kuo greičiau, nes jį reikės išplatinti. Jis turėtų būti ne ilgesnis nei 5-6 psl. ir suprantamas tiek valdžios atstovams, tiek eiliniam žmogui gatvėje. Konkretaus laiko įvardinti negalėčiau.

Norime, kad Lietuva turėtų strateginį popandeminį ekonomikos planą, bet nežinau, ar pavyks. Tai priklauso ir nuo tautos. Jei visuomenė palankiai įvertins planą, supras jo vykdymo svarbą, atsiras spaudimas ir politikams. Ekonomikos plano Lietuvai idėja mano galvoje sukasi jau seniai, o dabar turiu tam platformą. Lietuviai dažnai mano, kad viską geriausiai žino, ir nelabai noriai priima patarimus iš *amerikono*, kuris viską kritikuoja. Išties tik įvardinu problemas, nes Lietuvoje dažnai kovojama su simptomais – emigracija, alkoholizmu, narkotikais ir pan.

Jaučiu aistrą ir didelį norą, kad Lietuva pasikeistų, ir kartais apima neviltis, kad ne visi supranta pokyčių būtinybę ir svarbą.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.